

FRAGMENT 1. – Morgen, vrijdag, word ik om halfnegen in de avond bij Marie verwacht voor een routinecontrole. Zoals wel meer is voorgevallen klopt ook nu mijn hart vol verwachting, alhoewel ik tegelijk besef dat haar zakelijke vragen mij ook deze keer van meet af aan zullen ontnuchteren.

‘Ga maar zitten’, zal ze emotioneel bevelen, terwijl ze met de rug naar me toe in haar stijlloze archiefkast de bruine dossierenveloppe tracht te lokaliseren waarin ze de verzamelde aantekeningen over mijn ziektebeeld bewaart, op gerecupereerd encefalogrampapier.

Ik kan nu al voorspellen dat de omslag vanuit alfabetisch oogpunt beschouwd op een verkeerde plaats zal zijn geklasseerd, maar dat Marie onverstoorde voort zal zoeken, nadat ze voor alle zekerheid heel even mijn achternaam nonchalant hardop voor zich uit heeft gearticuleerd.

Plots zal ze zich geluidloos omdraaien en achter het brede, hoekige bureau tegenover mij gaan zitten, mij kordaat aankijken met het dossier nog in de linkerhand en eenvoudig vragen: ‘Hoe gaat het?’

‘Die vraag had ik verwacht’, zal ik zoals steeds met enige wrevel repliceren.

Er zal als reactie wellicht ook nu een glimlach op haar gelaat verschijnen, waarop zal volgen: ‘We blijven de gewoonte getrouw.’

En dan wordt het improviseren, tenzij ik mijn dremelpvrees kan overwinnen door haar zonder schroom

mee te delen dat mijn nieuwste tekst tot een persoonlijke fetisj is uitgegroeid.

Nadat ze enkele woorden heeft genoteerd, zal ze vragen: 'Hoezo?'

Ik zal even over mijn stoel heen en weer schuiven, de uitgestalde foto's van haar inmiddels volwassen geworden kinderen ietwat nerveus in ogenschouw nemen, misschien mijn groene sjaal losknopen, mijn keel schrapen en ten slotte stotteren: 'Wel... euh, nee, euh... of toch.'

Waarop een moment stilte zal volgen waarin ik niet zal kunnen nalaten mij af te vragen of de starre blik achter haar eigentijdse brilmontuur de gedoseerde warmte van het Lam of eerder Satans ijselijke spot uitdrukt. Of ze, met andere woorden, behoort tot de poppenspelers die God assisteren in het manipuleren van de wereldse marionetten dan wel of ze daarentegen deel uitmaakt van een streng hiërarchisch gestructureerd netwerk van machtige en per definitie onopvallende achtergrondfiguren die de vele slappe menselijke wezens bespelen uit louter eigenbelang.

Mijn geest, gedrenkt in een dagelijkse portie *Tegretol*, zal echter ten langen leste de twijfel naar de achtergrond verwijzen en de leidsels vastberaden in handen nemen.

'Wel, ziet u,' zal ik stellen, 'misschien snapt u het niet ten volle, maar ik schreef tijdens de voorbije maanden neer hoe ik een aantal jaren geleden in het gesticht terechtkwam en hoe dit verblijf mij kneedde. Ik werkte hard aan het manuscript, zocht naar de gepaste woorden en zinnen, en herwerkte sommige regels wel vijf tot tien keer. Nu durf ik echter die vellen papier nergens achterlaten. Thuis zijn ze niet veilig, want het huis is meer dan een halve eeuw oud en zou, ook afgezien daarvan,

tijdens mijn afwezigheid weleens kunnen afbranden. Daarom neem ik de teksten meestal mee in de wagen, maar ik sta dan doodsangsten uit voor het geval een ongeval de auto uiteen zou rijten en de pagina's over de asfaltweg, het goor in de gracht en de aanpalende perken of landerijen zouden worden uitgezaaid. Wanneer ik vervolgens mijn voertuig in de stad parkeer, kan ik er niet toe komen de map met het manuscript daarin stiekem op te sluiten, uit vrees dat de alomtegenwoordige criminelen wagen en al zouden stelen om mij op die manier met de spiegel van het *memento mori* te confronteren. Zodoende heb ik al overwogen een brandvrije kluis te huren in de kale kelder van een gerenommeerde bank. Dit project heb ik echter nog niet uitgewerkt. Een bloedeigen tekst zomaar op afstand internen valt me voorlopig nog te zwaar, ziet u.'

Eenmaal dit eruit is, zal ik er spijt van hebben dat ik tegenover Marie alweer zo kwistig met mijn diepste zielenroerselen ben omgesprongen.

Harerzijds zal Marie zonder het geringste commentaar even terugbladeren in haar notities en opmerken: 'Haldol en Tegretol neem je nu, is het niet? Welke dosis?' Dit krachtige teken zal ik vanzelfsprekend onmiddellijk begrijpen, ik zal 'de gebruikelijke' antwoorden en tegelijk met opgeheven hoofd de verschuldigde som op het harde hout van het tafelblad uittellen.

Ze zal het biljet en de vuile muntstukjes naar zich toehalen vooraleer me met een droog 'dank u wel' het groene doktersbriefje toe te stoppen.

Eens deze transactie afgehandeld is, zal ik beleefd opstaan, mijn groene sjaal vastknopen, de bruine mantel sluiten en, na haar de slappe hand te hebben gedrukt, als op eieren lopend de weg naar buiten gaan. ...

FRAGMENT 2. — In het rariteitenkabinet van een gebleekt, grof wagenzeil treft hij een kromme stopnaald aan, alsmede een fopspeen, kleverig als zeem, een gebroken, bekraste lei zonder bruin gebeitst kader, wat verdroogde knoflook, samengeperst tot een foetusgrimas, een halfvol flesje rode inkt, bekroond door een zwarte dop en versierd met een klein, getand etiket waarvan de bovenste rand zich onbeschaamd tot een ezelsoor plooit, een grote loper die dienst doet als monocle in een kinderhand, een oude gelakte zwarte lamp, de aaneengeknoopte uiteinden van een witte schoenveter, de namaakpels kraag van een poppenmantel, een ruw afgebroken gele vouwmeter waarvan de cijfers en merknaam door de vele handelingen half zijn uitgepolijst, en een bidprentje vol koffievlekken dat tot overmaat van vergankelijkheid een scheur vertoont.

Die scheur verdiept zich en klaart uit, rafelt open en ontmaskert de lach van de geest in een geblazen flessenhals. Het azuurblauwe glas ontfermt zich over een driekwart liter 'plat' maar zuiver bronwater. Het water in de rode fles ernaast borrelt bij het schudden op. Hij durft ze niet te mengen. Zoiets spat open in vuurwerk. Kleuren vechten nu eenmaal met de tanden bloot en streven geen vrede na, zoals er nooit een feestdag komt waarop de blauwe burger de rode arbeider de hoogste koningsorde op de vellen kraag pint. Bij zo'n aanblik zou er stellig een onbedaarlijk lachsalvo volgen, terwijl op de achtergrond de ingevette kanonnen los kruit tot een speels wolkje damp bulderen. Kinderen zouden

dan uit vrees geweldig joelen. Hoge hoeden en platte petten zouden weer worden opgezet. 's Zondags ging opnieuw iedereen in zwart laken ter kerke, terwijl de klokken zouden beieren bij helder en donker weer.

Maar die droom verpulvert tussen zijn vingers, die in het gebleekte, grove wagenzeil nutteloos naar een opdracht zoeken, naar een weg die vol wijzers staat of naar een stolp waaronder hij het koele blauw en het hete rood tot lauw gewijd paars mengen kan.

Dus vist hij zoals altijd in de ton van zijn lege dagen. Hij vist en vangt de lucht op met een schepnet, dagen na mekaar. Hij krabbelt op losse blaadjes neer wat een leeg hoofd bieden kan en hengelt tevergeefs naar een verhaal. Hij is zo gesloten als een graf. Anderen leven achter dikke muren. Wat kan leegheid anders bieden dan eenzaamheid, sprakeloosheid en naïeve belachelijkheid? Hij vist in de rivier van zijn dode hoop. Hij vist en vangt niets, dagen na mekaar. Hij beleeft de dood, de kilte, de armoede van geest, het wantrouwen dat telkens van de onverschilligheid verliest.

Het verleden laat zich niet ontginnen. De toekomst ligt achter een poort van angst te janken. Hij probeert tegen het tij in te zwemmen, maar wordt onherroepelijk meegesleurd. Welke richting gaat hij uit? Welke richting gaat de tijd uit? Een stem in de radio confronteert de stad met het verleden, met de dood, met de vroegere glorie, de verdwenen zee en het gevluchte grootkapitaal. Daarom vreest hij de armoede en het verlies van comfort.

Buiten waait het. De regen slaat tegen het raam en hij stelt zich voor hoe de druppels zich tevergeefs aan het glas vastklampen, geluidloos als de angstschreeuw van Munch. Schreeuwen doet hij nooit, de angst schreeuwt dagelijks in hem en ze bijt naar de anderen als een wil-

de hond met lompe poten die opspringt tegen een deur die nooit opengaat.

Nergens ontluikt schoonheid met de lijn van een elegant wit paard dat het licht vangt als de rijm op een witte tak. Waarom begrijpt hij niemand, waarom begrijpt hij geen enkel vreemd verhaal? Zijn wereld is monochroom zwart, zwart als de priesters van weleer, zwart als de gedesacraliseerde nacht. Hij houdt van de nacht, van de stilte van de nacht, van de slaap die het wint van de slapeloos makende angst. Zijn nacht die donkerder werd naarmate de een na de ander uit zijn wereld verdween, weggejaagd door zijn naar zwavel stinkende adem die hen sindsdien, zonder de minste moeite, op een afstand houdt.

Stuurloos drijft hij verder af en hij schrijft de leegte vol tot een karikatuur ontstaat, die op zijn minst de vijf-honderd bladzijden moet halen, zonder humor, zonder ironie, zonder sarcasme. Ze moet smaken naar een in azijn gedrenkte spons, gedrukt op zijn lippen, die niet kunnen tellen. Iedere cent verpulvert in zijn hand. Anderen scheppen dat soort slijk met grote schoppen. Hij zoekt alleen sporen van menselijkheid in die modder, met de handen nonchalant in de broekzakken, links en rechts, rood en blauw, warm en koud, gepeupel en adel, bruisend en plat water.

Zo begon hij ooit te vissen in de lege ton van zijn leven, in de dode rivier van zijn bestaan, dagen na mekaar, 's morgens laat opstaand en 's avonds laat slapen gaand en tussendoor, in Ahasverus' spoor, de minuten aftellend zonder in de verste verte te weten hoelang hij nog heeft te gaan, met tenen die krimpen van de kou maar nooit meer tintelen zoals toen hij zeven was.

Sinds zijn zevende sterven zijn klieren trouwens af. Hij ruikt nog nauwelijks enige lichaamsgeur. Zijn mond

kauwt het smakeloze brood. Zonder bril leeft hij in een waas van betekenisloze strepen en vlakken. Muziek kan hij niet ontcijferen. Alleen een a kan hij van een b onderscheiden, opgesloten binnen de grenzen van één taal.

Hij sleept zich voort als een halfverlamde bedelaar en staat verstoemd van zijn onbeduidendheid. Op deze manier voltooit hij nooit het doel dat hij zich heeft gesteld. De leegte is leger dan hij dacht, een landschap zonder horizon, een plat vlak zonder scheve populieren of beboste heuvels. De door de zavel vergeelde beek, waarin hij met het meisje de nerveuze stekelbaarsjes gadesloeg, is dood. Alleen ratten zwemmen er nog rond. Wat wordt er van deze wereld als alleen de ratten overleven met hun scherpe tanden en vlezige kaken, hun pezige vellen buiken en slingerende staarten? De ratten die bij het meisje uit het toilet kropen, zoals ze hem vertelde. Het meisje dat hem zoveel vertelde, dat hem gek maakte met haar verhalen over duiveltjes en daarbij een groot abc-boek opensloeg. Haar moeder bracht hem in verwarring toen ze, tegen al zijn prille ervaringen in, een voor de man bestemde lange broek droeg. Spreken wanneer je niets te zeggen hebt is moeilijk; zwijgen zowaar nog ingewikkelder. Vanwaar die drang om deel te nemen aan het inhoudsloze gesprek van de dag, steeds weer de zinnen herhalend die ooit al eens door een ander zijn gebruikt? Hij voelt zich niet thuis. Hij is gewetenloos en dubt toch steeds weer over allerlei morele principes; walgt van de glitter en vreselijke armoede. Tegenstellingen liggen dagelijks in hopen foto's op zijn drempel gezaaid.

'Doe er iets aan', schreeuwen de anderen hem toe.

'Maar ik kan niets,' antwoordt hij, 'luisteren en kijken kosten mij de meeste moeite.'

‘Werk, steek de handen uit de mouwen’, roepen ze.

‘Geef me iets te doen, iets concreets’, zegt hij, maar ze draaien al hun hoofd, vol onbegrip voor zoveel onbeholpenheid.

Dus schrijft hij maar, het minste kwaad. Hij schrijft met het potlood en met de pen. Het potlood gebruikt hij voor het klad en de pen voor het net. Stapels probersels slaat hij in dofgekleurde, kartonnen mappen op en hij droomt van pagina vijfhonderd: het bakken in zijn zee, de vuurtoren waarop zijn geest is gefixeerd.

De zee is echter kalm en de zeilboot vaart traag, komt bijna niet vooruit. En hij bidt opdat er minstens een beetje wind zou worden aangeblazen, zodat de bootreis toch iet of wat vooruit zou gaan. Hoe dan ook, niets is aangener dan het neerschrijven van de zin: ‘zodat de bootreis toch iet of wat vooruit zou gaan.’

Hij schrijft deze zin neer en schrijft hem opnieuw neer, honderd keer, een strafblad vol, een strafblad onder het gezag van de schoolmeesters van weleer met hun naar zwarte zeep riekende stofjas. Op school werd de geneugte van het straf schrijven hem onthouden, het plezier van het vastpakken van het potlood voor het klad, de ballonnen tussen duim, wijs- en middelvinger voor het net, de reuk van het asgrauwe papier met de fijne blauwe lijntjes en de rode kantlijn aan de linkerzijde, het genot van de verplichting om de vette, zwarte inktvlekken te voorkomen. Thans haalt hij de schade in en vraagt zich af of hij zich wel moet schamen voor zijn kinderlijke correctheid, braafheid zonder verbeelding en onkreukbaarheid zonder inhoud.

Maar ook hij kende zijn genot. Terwijl zijn klasgenoten na schooltijd ‘de beesten deden’, zoals ze het mesten en voederen van kalveren en vaarzen niet zonder kinderlijke trots formuleerden, boog hij zich op zesjarige

leeftijd over de krant. Op de grote tafel in de woonkamer, pal onder de luchter, spreidde hij het dagblad uit en koos hij een artikel op basis van hem voorts totaal onbekende criteria. Met enkele letters was hij intussen al vertrouwd en hij bewonderde ze, evenwel meer als vorm dan als wezen. En elke dag kwam er een klinker of medeklinker bij, gedistilleerd uit Jan, Piet, bed, pop of kat. Elke letter onderwierp hij aan de regels van het spel dat hij, op aanwijzen van de meester, ook de vorige had laten ondergaan. Met een rode kogelpen waarvan de inkt nog naar inkt rook en die net als het zwart van de tekst na afloop onherroepelijk aan zijn vingers kleefde, onderstreepte hij in het artikel alle exemplaren van het letterteken waarmee hij die dag in de klas kennis had gemaakt. Zo bevrijdde hij vellen, stroken en strepen letterslaven uit de ketenen van woorden en zinnen. Maar deze onverbiddelijke, inhalige heersers wonnen tegen het einde van de winter ten slotte de strijd toen hij in de wereld van door woorden en zinnen geregeerde teksten werd ingewijd. Op zijn vellen, stroken en strepen krantenpapier lagen de kleurrijk onderstreepte tekens er van dan af nog slechts als soldatengraven bij.

Pas later trotseerde hij de zwarte ballonpeninktvingers, de diep bekraste nieuwjaarsbrieven en de halfvolwassen schoonschriftboekjes met de dubbele, blauw dooraderde lijntjes waartussen de kloppende klanken van het woord 'tam-boe-rijn' fluisterend werden nagetekend onder het dromen van wilde dromen waarin schor zingende zigeunervrouwen dansten met rokken tot de enkels en lang, zwart haar, donkere ogen en wiebelende, gouden oorringen; niet van die piepkleine, zoals bij de kleuterklameisjes, maar van die reusachtige ronde waar zelfs een dikke pols doorheen kon. ...

FRAGMENT 3. – Staande voor de zwart omrande hoge spiegel, die net niet tot het plafond reikt, leest hij de netjes, met smalle interlinie uitgetikte tekst hardop voor. Hij articuleert zuiver en kauwt de woorden eendrachtig weg op de maat van een goedkope kloppoor. Geen hoest die het gestolen spel bederft, geen niesbui die de seance doormidden rijt. Hij staat trots rechtop, weet zich door zijn eigen, in het glas weerkaatste gehoor gedragen, maar heeft voor het overige geen oog voor het gladde oppervlak, dat hij op geen enkel ogenblik met vette vingervegen beroert.

‘Schrijven,’ declameert hij, ‘schrijven is genade zoeken in andere ogen of geld nastreven zonder vrees. Het is zelfverzekerd kwijlen als een zelfvoldane, dikke oude heer die, met een gouden horloge in het borstzakje, de ochtendkrant heeft doorgelezen en daar per se wat commentaar op kwijt wil. Het is niet kunnen luisteren en voor alles de wil om de eigen stem te verheffen; de wens om te worden gehoord tegen het achtergrondgehuil van een bende onvervalste wolven. Het is zoeken te ontkomen aan de nacht waarin de eenzaamheid haar stijve vingers uitstrekt. Het is niets dan Bijbelse ijdelheid die met het sterven geen vrede neemt.’ Met witgetrokken rouwnagels draait hij vergenoegd dat ene blad machinepapier om, hij houdt het omhoog tegen het zonlicht, dat door het openstaande kamer-raam naar binnen sluipt, keert terug naar de verlaten uitgangspositie en herhaalt van voren af aan het hele fragment. Aangekomen bij het laatste woord kucht hij ter afronding van zijn geliefde bezigheid en laat hij met

duidelijk verdriet de zorgvuldig verwaarloosde achtergrondgeluiden weer tot hun ware proporties uitgroeien. Hij geniet met mate van het declameren en proeft er met nadrukkelijk genoeg de veelkleurige nasmaak van als was het roze snoep, helwitte kwark, chocoladebruin schuim of hardgele vanillepudding.

Juist dit moment vreest hij het meest, dit ogenblik dat met een foto de tijd, stappend, tot stilstand dwingt. Hij voelt met afgrijzen de armen van de geperforeerde film om zijn middel knellen. Veel liever treft hij zelf de dove tijd midden in het hart en schept hij met eigen ambachtelijk alaam ruimte voor een beschaafde droom. Zo'n droom beklijft meer dan een foto, ondanks zijn onmiskkenbaar even grote nalatigheid.

De sfeer in de kamer is bedompt en bedekt de ruimte met een waas van schijnbare onverschilligheid. De drukkende, misselijk makende lucht doet niets af aan de droge properheid, een instelling waardig. Maar de natuur ademt duidelijk buiten deze besloten wereld, kiemt alleen in de spleten van het raam. Daar weeft weleens een kleine spin een web, waarin een verloren gevlogen wesp of een dunne mug haar nietige schouders schurkt. De seizoenen wisselen mekaar af. Ze blazen de bloesem van boerenjasmijn en bloedrode geranium tot ongekennde proporties op en laten bloemen en bladeren dan weer in de aarde verdwijnen om tot kloek voedsel te worden verteerd.

Opgesloten in de kleine kamer kan hij de trouwe aanwezigheid van twee zilverberken in de tuin alleen in gedachte reconstrueren. Waarom hij deze *Betulae pendulae*, volgens een hardnekkig heidens gebruik, met de onverholen bejaarde sympathie van Philemon en Baucis overlaadt, weet hij niet. De treurwilg voor zijn raam fungeert als krachtiger symbool van zijn gekerkerd leven.

Doorgaans ligt hij, met de ouderwetse lederen schoenen nog aan, languit op het smalle bed, dat zijn soevereiniteit voor niets ter wereld afstaat: niet aan het nachtkastje met een handvat als een platte varkenssnuit, niet aan de witte, glimmende wastafel, niet aan het stevige schrijftafeltje, niet aan die ene stoel of die ene ongemakkelijke zetel, niet aan de ingebouwde kleerkast, niet aan de in de muur verwerkte radio en zelfs niet aan de levensgrote spiegel die hem telkens aan de praat krijgt. Hij berust in de soberheid van deze kamer, trommelt er steevast valse noten op de bleke, gespikkelde muur en sluit koppig paraat het katoenen gordijntje voor de kleine ruit in de deur, dat keer op keer al even adequaat door het alerte personeel tot een eigenzinnige kier wordt opengeschoven. Bespied door een voorbijganger voelt hij er zich nooit een erkend meester in zijn ambacht.

Enigszins tot rust gekomen hanteert hij er dan weer rijkelijk het voorgeschreven tuig: potlood, pen, een verroeste schrijfmachine en wazig papier. Daarmee tracht hij vruchteloos de bok en het schaap, die naar eigen zeggen in zijn hoofd huizen, van mekaar te scheiden. En toch klimt de kleinheid van een gedachte soms op wankel tippen tot aan zijn scheefgetrokken mond, ze blijft er geduldig wachten en sterft finaal een stille dood, in een onverstaanbaar gemurmel.

Traag tikt hij dan de bijeengespaarde woorden op de oude machine uit en verwerkt hij ze tot waardeloze kermiskraampunten, waarmee niet eens om houten werktuigen kan worden geloot. In zulke vergelijkingen geraakt zijn nostalgie naar het ambachtelijke almaar meer beslagen. Cijfers overtuigen hem niet. Liever gebruikt hij een platte meetlat of het ene been van een puntige passer om letters te ontwerpen. Hun volgorde

vakkundig in één welbepaalde richting naaien en aanspannen tot een monotoon zingende snaar lijkt hem het basisbestanddeel van een rijk gemoed.

Maar die inspanning vergt kracht die niet alleen op zuiver water en droog brood teert. Wanneer het hem aan moed ontbreekt om de kleinste letter door het oog van de naald te bekijken, bonkt hij met zijn koud geworden kop tegen de ruit in de deur.

‘Het is weer zover’, fluistert de gealarmeerde verpleger, en de scherpe spuit met een harde dosis *Haldol* wordt klaargelegd.

Wetend wat hem te wachten staat, stapt hij geduldig uit zijn kleren en schikt hij ze in logisch mensenformaat op de kille kamervloer: de lederen schoenen bij de deur, de sokken ietsje verder, nog wat verder de lange wollen broek met het slipje erbovenop en uiteindelijk, nog iets verder, het onderlijfje, verborgen onder het kraakwitte overhemd. En eenmaal tot op de ribben uitgekleeft stapt hij blootsvoets rond het tegen de muur geschoven bed en rijgt hij de U-vormen aan mekaar, waarbij hij zorgvuldig de cementen naden tussen de witte, gemarmerde tegels mijdt. Zo waant hij zich Ahasverus, die al stappend een veertigduizend kilometer wijde omtrek in nagenoeg één rechte lijn verwerkt en aan slaap geen behoefte meer heeft. Wijselijk houdt hij de lippen op mekaar geklemd, hij windt zich nauwelijks op en reciteert uit het hoofd wat hij die dag heeft neergeschreven. Aan schoonheid heeft hij zijn hart verpand, ook al loopt zijn onderneming uit op een zwart vlak dat geen ruimte voor verdriet laat.

En op die manier getemperd door het leed van de zelfvernietiging, zoekt hij naar de geest van het kind in zich. De nacht overviel hem vroeg en de wolken wonen van de sterren, van de poolster vooral, waarvan de

betekenis alleen nog in boeken ligt opgeslagen. Een kind wordt hij nooit meer, alhoewel hij, zover als het oog reikt, over de woorden papavers en blauwe korenbloemen uitstrooit.

Waar het verhaal aanvatten dat niet begint en dus ook nooit meer eindigt, vraagt hij zich soms af, het verhaal van de zonde; de zonde waarop alleen de zondaar prat gaat?

Zijn zelfvernietiging staat buiten kijf. De dag begint nooit meer voor hem. Als een dolend lijk kijkt hij de vrouwen aan en vergaapt hij zich bewonderend aan hun telkens hernieuwde ijdelheid. Op de zondige nacht moet hij vertrouwen, de nacht van het zwaard en de zwavel die door zijn neusgaten dampst, de nacht van het kwaad, die het zweet door al zijn poriën naar buiten drukt. De leegte en de nacht vervelen hem niet, maar maken hem loom.

Het woord 'nacht' smelt als een suikerklontje op zijn tong, of als een brokje boter. Daar waar de anderen vleien, laat hij de zweep genadeloos neerkomen en kijkt hij naar de bloedende strepen in het vel. De puistige gezwellen op zijn huid zweren open en daar bovenop klimt het kwaad langs een ladder vol giftige planten naar zijn holle hoofd. Het surft er rond met een smal, sneeuwwit zeil, opgebold door de wind.

'Ik begrijp er niets van', mompelt hij.

Hij blijft verweesd achter. Niet dat hij zijn best deed, maar als lamp had hij meer dan de wankelende vlam van een lucifer verwacht. Is hij zo geniaal of zo aartsgevaarlijk kinds? Geen wijsgeer die het atoom perfect weet te splijten. Het ontbindt in ongelijke delen, zoals de uren mekaar hun ongelijke duur betwisten. Er valt een scherm, een regenscherm in grijs en zwart over de bloeiende bloesem in de tuin. ...

FRAGMENT 4. – Getergd schuift hij het grote groene gordijn weg en hij staart met knipperende ogen de helle ochtendlucht in. De dag kruipt in zijn vel vol kippenpukkels. Hij vraagt zich af waar nog plaats is voor wie zich in een krot zonder bad of stromend water thuisvoelt, voor wie het zwart makende stof niet de oorlog verklaart en op het ritme van de klokkentoren Maria met het angelus aanbidt.

De wereld vreest de eeuwigdurende rust, zet haar een zotskap op, stopt haar weg onder opium en klatergoud. De traagheid wordt aan de hoogste paal opgehangen en blijft er bengelen met een blauwe, uitgestoken tong, blauw als de kille lucht boven een natuurreservaat. Zelfs dieren lijken gekweld en worden met neuroleptica behandeld. Klein en traag klinken vals. Groot en snel hebben allure als kunststoffen dakpannen. Elodietjes snoepwinkeltje met de rood-wit geblokte gordijntjes verdween. Aan zoete 'spekken' in een paar houten rekjes, die voor twee centen heel even de kinderlijke hemel lieten opengaan, heeft de manager de oorlog verklaard. De ondernemers, zwaaiend met grote zonnebrillen, beamen de terechte weerlegging van zoveel romantiek.

Schreeuwen zou hij willen, schreeuwen met opeengeperste lippen om de heilige stilte niet te verstoren, maar het dilemma laat hem niet los en hij verkwanselt de tijd met het tellen van steeds dezelfde letters in zijn eigen naam, die hij als trieste kaarten hanteert. Het uur

der waarheid moet ooit komen. Het licht moet ooit warm en koel tegelijk zijn, de tweespalt opgeheven, de leeuw en het lam rustend in hetzelfde leger. Niets gebeurt onverwacht. Alles is voorspeld, zoals bij de knoppen die de blaadjes in hun kindervuistjes knellen, die het openbloeien bezweren en de stralen van het licht niet voor hun tijd laten opengaan. Maar voorlopig wijkt het water niet. De Rode Zee heeft zich weer gesloten. Hij was te laat. Hij zag voor zijn ogen de ondergang van farao's legers in schuim en kolken, en de redding van het uitverkoren volk met zwaaiende wimpels. Hij bleef aan deze kant, aan de verkeerde oever, aan de zijde van de slavernij en het wachten dat zijn geduld op de proef stelt.

En de ochtend ontrolt zich achter het groene gordijn, telkens weer, heen en weer, op en af. De zon blinkt koel. De lichtgekleurde krokussen hebben al een geel hart. Hij blikt in de verte; blikt tegen een verteerde tuinmuur aan die met rode, gebakken pannen is afgebiesd. Het wordt niets vandaag. Toch roert de nacht zijn staart, doet hij de wekker weer rammelen als een collectebus en hangt hij nog even de schooier uit. Hij heeft geen verweer. Er bengelt een druppel aan zijn neus. De dag spreidt de armen uit als takken vol zacht-groene knoppen waaruit de vogels zijn verdwenen. Er zijn geen mussen meer, geen bonte spechten en geen lijsters. Het leven wacht gelaten. Is er nog wel leven?

En dan vaart de boot uit, een klein vaartuig met door mensenarmen bediende riemen die het donkere water breken, die het ritme laten spreken en de macht van het getal een neus zetten. De wangen bollen op als bij kikkers die een solo ten beste geven en de voorhoofden worden tot rimpels omgeploegd. Bij iedere slag wordt het gordijn van de nacht heel even verschoven, door-

priemt het licht de vrijgekomen snede. De klanken klieven het spiegelende oppervlak van het meer. Het is geen zee, geen wijde zee waar de wind vrij spel heeft, de zee van verlangens, de zee van onherbergzaamheid en onoverzichtelijke stormen. De omvang van het meer schrompelt integendeel ineen tot de maten van een grote vijver waar de afstanden in één oogopslag zijn te vangen, waar de maan tot lichtbaken dient en de poolster tot anker. Ook de boot wordt opgevouwen, samengeplooid tot de grootte van een scheepje van dagbladpapier dat te water werd gelaten door een kinderhand. Afgemeerd lijkt het bootje een klein kind, een soepele hoed die omgekeerd op het water ligt. Hij dobbert van stuurboord naar bakboord, van groen naar rood, van voren naar achteren met een roer als een opgestoken staart, de staart van de nacht.

Moe nog, met slome slapersogen, haalt hij een donkere, gevlekte foto uit de diepe, lederen buidel op het nachtkastje. Daarop staan de personages afgebeeld die ooit eens waren.

Over het met lindes omzoomde plein schrijdt de in gouddraad gestoken fanfare onder een firmament van plechtigheid vooruit. De grote trom bonkt. Een ongedurig paard hinnikt en schraapt met zijn rechterschoof over de kinderkopjes. Er vonken vuursnippers. De processie van kwart over elf is laat. Het weer heeft zich schromelijk vergist en de zon, achter doorhangende wolken, staart niet in de diepte. Tweespalt ontstaat tussen de kleuters met een tricolore vlagje in de hand en die zonder. Hun nog jonge ouders doen, zegt men, niet aan politiek.

En daar komt het Allerheiligste aan, een grote, witte hostie onder een baldakijn van goud. Een deugniet fluit op zijn vingers en de omstaanders fluisteren sussend in

zijn richting. De neerknielende kwajongen steekt zijn duimen nadrukkelijk achter zijn gestreepte bretellen, kleurt niet eens rood, maar triomfeert, geniet van de kwaad ogende aandacht en ontfermt zich nu reeds over de achterklap, het zegeteken van de dag nadien.

Blikken van onbegrip gaan over en weer. Een briesje blaast heel even het touw aan de hoge, witte mast tot een P. Naar de eerlijkheid van dit gebaar wordt niet gepeild. De splijtzwam ligt elders, ver van hier. Het koninkrijk slibt weliswaar dicht, maar de processies zweren bij het oude. Ze worden uitgeknepen als een reeds halfbruine citroen die amper wat druppels weent. De smaak gaat verloren en het reukorgaan hangt werkloos onder de ogen, een harp in de geurloze wilgen.

Nog meer vuursnippers ketsen in het rond en prevellende stemmen naaien een woordeloze rozenkrans aaneen. De oude en enige bakker van het dorp dropt een groot, rond en op steen gebakken brood in de nog primitieve etalage. De man oogt bleek. Een laagje bloem ligt als rijm over zijn met donkere cirkels omrande ogen.

'Tweespalt? Nooit van gehoord', liegt hij en zijn winkel draait als een bruin-gele tol die op de punt van zijn ene been te midden van het plein danst.

De foto wordt voorzichtig weer in de buidel gepast.

Het weer aarzelt en zet geen stap te veel.

'Ach nacht, ach dierbare nacht', smeekt hij. ...